

4.4. Kultura i dziedzictwo narodowe

W obszarze kultura i dziedzictwo narodowe priorytetowymi kierunkami działań na najbliższe lata będą:

- 1) konserwacja i renowacja zabytków,
- 2) rozbudowa infrastruktury kulturalnej,
- 3) rozwój aktywności artystycznej.

W projekcie budżetu na rok 2008 na realizację działań w tym obszarze zaplanowane zostały nakłady w łącznej wysokości 2.648,0 mln zł. Źródłem finansowania będą środki budżetu państwa (2.514,0 mln zł) oraz środki państwowych funduszy celowych, tj.: Funduszu Promocji Kultury (131,5 mln zł), Funduszu Promocji Twórczości (0,9 mln zł) i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (1,6 mln zł).

Do najważniejszych zadań państwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego należy zaliczyć działania na rzecz **opieki nad zabytkami i ochrony zabytków**. Głównym celem jest materialna poprawa stanu zachowania zabytków, ich adaptacja oraz zwiększenie dostępności dla mieszkańców, turystów, jak również inwestorów, a tym samym zwiększenie atrakcyjności regionów. Wspierane będą prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Nakłady w tym zakresie, wraz z wydatkami zaplanowanymi na prace konserwatorskie przez różne jednostki budżetowe posiadające siedziby w obiektach zabytkowych (77,3 mln zł) oraz wydatkami na utrzymanie służb konserwatorskich (37,7 mln zł), wyniosą 350,9 mln zł.

W obszarze **archiwów** podstawowym celem będzie realizacja ustawowych zadań w zakresie gromadzenia, przechowywania, opracowywania i udostępniania materiałów archiwalnych. Archiwa państwowe będą również wykonywały zadania związane z nadzorem nad archiwami zakładowymi, współpracą z samorządami i społecznościami lokalnymi w zakresie popularyzacji wiedzy o przeszłości środowisk lokalnych i o przekazach źródłowych przekazywanych i udostępnianych użytkownikom materiałów archiwalnych.

W ten obszar wpisują się także zadania mające na celu powstrzymanie destrukcji polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych, realizowane w ramach programu wieloletniego „Kwaśny papier”. Łączne nakłady w tym obszarze wyniosą 110,5 mln zł.

Kontynuowane będą działania związane z **upamiętnianiem miejsc pamięci narodowej**. Wykonywane one będą w ramach programów i projektów, których realizacja została wcześniej zaplanowana jako wynik postulatów wielu środowisk społecznych, kombatanckich, jak również placówek dyplomatycznych. Przede wszystkim na terenie całego kraju prowadzone będą remonty grobów i cmentarzy wojennych oraz zostaną

zintensyfikowane działania na rzecz ratowania polskiego dziedzictwa narodowego za granicą. Na ten cel przeznaczone zostaną wydatki w wysokości 16 mln zł.

W ramach **rozbudowy infrastruktury kulturalnej** realizowane będą przedsięwzięcia mające na celu wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, poprawę warunków funkcjonowania instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych i poprawę efektywności ich zarządzania. Realizacja w/w celów odbywać się będzie poprzez współfinansowanie:

- budowy, modernizacji, adaptacji nieruchomości na cele kulturalne oraz nieruchomości szkół i uczelni artystycznych,
- rewitalizacji, modernizacji i adaptacji na cele kulturalne obiektów zabytkowych oraz przemysłowych obiektów o wysokiej wartości historycznej,
- przygotowania dokumentacji technicznej dla inwestycji realizowanych w ramach funduszy europejskich (np. projekty architektoniczne, studia wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko, ekspertyzy konserwatorskie),
- zakupu i modernizacji trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej,
- zakupu i modernizacji wyposażenia i sprzętu dydaktycznego dla szkół i uczelni artystycznych,
- budowy i rozbudowy sieci i systemów informatycznych.

W tym celu prowadzone będą prace przy obiektach obecnie będących w dyspozycji instytucji kultury i placówek szkolnictwa artystycznego, jak również działania mające na celu pozyskanie nowych obiektów na ich siedziby. W ramach tych działań m.in. kontynuowane będą prace związane z utworzeniem i rozpoczęciem działalności nowoczesnych placówek wystawienniczo-muzealnych, odpowiadających standardom światowego muzealnictwa, tj.: muzeum judaików (przedsięwzięcie realizowane w ramach wieloletniego programu inwestycyjnego „Budowa Muzeum Historii Żydów Polskich), Muzeum Historii Polski, a także Centrum Nauki Kopernik – nowatorskiej placówki umożliwiającej interaktywną edukację naukową i kulturalną (przedsięwzięcie realizowane w ramach programu wieloletniego „Ekspozycja Centrum Nauki Kopernik”).

W 2008 r. kontynuowane będą prace związane z uzupełnieniem **zbiorów muzealnych** poprzez zakup dzieł sztuki dla instytucji muzealnych oraz podjęcie działań zmierzających do wykupu depozytów muzealnych. Rozwijający się rynek sztuki w Polsce sprawia, iż depozyty są wycofywane z muzeów, co uniemożliwia racjonalną politykę wystawienniczą.

Wspierane będą **biblioteki** publiczne, głównie poprzez działania na rzecz odbudowy księgozbioru bibliotek polskich. W tę sferę działań wpisują się również zadania realizowane w ramach programu wieloletniego „Kwaśny papier”, a także działania służące poprawie

standardu usług świadczonych niepełnosprawnym, ujęte w programie wieloletnim „Rozwój Biblioteki Centralnej Polskiego Związku Niewidomych”.

Dużą wagę przywiązuje się również do realizacji programu wieloletniego „Dziedzictwo Fryderyka Chopina 2010”, którego głównym celem jest kultywowanie i ochrona dziedzictwa Fryderyka Chopina. Jednocześnie program ten służyć będzie stymulowaniu rozwoju oryginalnych badań naukowych i rozbudzeniu zainteresowań młodych naukowców problematyką chopinologiczną.

Bardzo ważnym zagadnieniem jest promocja kultury polskiej **za granicą**, której głównym celem jest umocnienie, wspieranie i popularyzowanie polskiej kultury w świecie, krzewienie i wzmacnianie polskiej tożsamości kulturalnej, zachowanie tożsamości narodowej w zjednoczonej Europie, poprawa wizerunku Polski na arenie międzynarodowej. Realizowane będą m.in. wielopłaszczyznowe przedsięwzięcia kulturalne w ramach *Roku Polskiego w Izraelu*, *Sezonu Kultury Polskiej w Rosji*, *Dni Kultury Polskiej* w różnych krajach (*Chiny, Arabia Saudyjska, Uzbekistan, Gruzja, Ukraina*). Cele te realizowane będą we współpracy z partnerami zagranicznymi.

Wyżej wymienione działania, nakierowane na zwiększenie aktywności instytucji oraz poprawę dostępności do usług artystycznych w regionach, służyć będą jako instrument do osiągnięcia celu jakim jest **rozwój aktywności artystycznej i jej promocja**. Głównymi realizatorami powyższych celów będą instytucje kultury: teatry, opery, filharmonie, centra kultury, biblioteki, muzea oraz inne jednostki funkcjonujące w tym obszarze, do których skierowana zostanie znaczna część nakładów finansowych, przeznaczonych na dofinansowanie zadań programowych, jak również na utrzymanie, poprawę infrastruktury i realizację przedsięwzięć inwestycyjnych tych podmiotów. Dofinansowywane będą także zadania objęte mecenatem państwa w dziedzinie kultury, realizowane w ramach programów przez samorządowe instytucje kultury. Planowane nakłady w tym obszarze wynoszą 1.012,2 mln zł, w tym w sferze muzealnictwa 350,4 mln zł, a w sferze bibliotek 133,1 mln zł. W ramach łącznych nakładów na zadania realizowane w formie programów wieloletnich zaplanowano 46,3 mln zł.

Kontynuowane będą również działania mające na celu między innymi: podtrzymywanie i upowszechnianie **tradycji narodowej i państwowej**, upowszechnianie wiedzy na temat polskiego doświadczenia historycznego, kształtowanie postaw patriotycznych, przypominające w ciekawy sposób o polskiej historii. Ponadto realizowane będą zadania służące podtrzymywaniu **tożsamości kulturalnej mniejszości narodowych i etnicznych** oraz wspieranie wydawania czasopism i publikacji w językach regionalnych. Podejmowane będą także działania na rzecz ochrony dziedzictwa kultury ludowej.

W najbliższych latach w dalszym ciągu wspierane będą różne **imprezy kulturalne**, m.in. festiwale, konkursy, przeglądy, spotkania, wystawy artystyczne, imprezy mające na

celu popularyzację książek i czasopiśmiennictwa. Istotną rolę, służącą prezentacji twórczości, będą pełnić również stypendia przyznawane na realizację najwartościowszych programów oraz nagrody w uznaniu całokształtu działalności lub za wybitne osiągnięcia w danym roku w dziedzinie: twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony dóbr kultury o znaczeniu ogólnokrajowym lub międzynarodowym.

Środki budżetowe kierowane na dofinansowywanie ww. przedsięwzięć i wydarzeń kulturalnych wyniosą 62,2 mln zł.

Dużą rolę odgrywać będą także **działania w sferze mediów**, służące:

- promocji w środkach masowego przekazu twórczości artystów indywidualnych i grup artystycznych,
- wykorzystywaniu środków komunikacji medialnej w oddziaływaniu na aktywność kulturalną społeczeństwa,
- umożliwieniu jak najszerzej grupie odbiorców i uczestników kultury pośredniego kontaktu ze sztuką i kulturą.

Istotna rola w tym obszarze przypada Polskiemu Instytutowi Sztuki Filmowej, który w dziedzinie **kinematografii** zajmuje się m.in. dofinansowywaniem przedsięwzięć z zakresu przygotowania projektów filmowych, produkcji filmów, dystrybucji i rozpowszechniania filmów, promocji polskiej twórczości filmowej i upowszechniania kultury filmowej. Nakłady budżetu państwa na tę sferę działań zaplanowane zostały w wysokości 17,5 mln zł.

Integralną częścią kultury narodowej jest **szkolnictwo artystyczne**, które w dużej mierze decyduje o teraźniejszości i przyszłości polskiej kultury. Szkolnictwo artystyczne stanowi spójny i drożny system. Spełnia trzy podstawowe funkcje: dydaktyczną, kulturotwórczą i upowszechnieniową. Poziom szkół i uczelni artystycznych mierzy się sukcesami artystycznymi uczniów, studentów i pedagogów oraz znaczeniem imprez artystycznych organizowanych przez uczelnie i szkoły. Imprezy organizowane przez szkolnictwo artystyczne służyć będą promocji uzdolnionej młodzieży, ale także stymulować i zachęcać młodzież do rozwoju twórczego.

W sferze edukacji zaplanowano środki na prowadzenie szkół i uczelni artystycznych. W ramach poprawy warunków kształcenia przewidywana jest modernizacja i adaptacja obiektów dla potrzeb dydaktycznych, budowa sal koncertowych, wyposażenie w instrumenty i sprzęt specjalistyczny. Ponadto środki przeznaczone będą na realizację zadań związanych z wymianą doświadczeń dydaktycznych i artystycznych, współpracą naukową z uczelniami za granicą, uczestnictwem w różnego rodzaju warsztatach, konkursach i przeglądach, służących prezentacji umiejętności artystycznych. W 2008 roku łączne nakłady na tę sferę działań będą stanowiły ponad 900 mln zł.

W większości wymienionych dziedzin Polska może liczyć na wsparcie z funduszy strukturalnych, środków z Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego, pod warunkiem odpowiedniego zaangażowania i efektywnego wdrażania tych mechanizmów. Przy odpowiedniej mobilizacji działań wspomniane wsparcie finansowe może w najbliższych latach być jednym z głównych źródeł finansowania konserwacji i renowacji zabytków, rozbudowy infrastruktury kulturalnej i rozwoju aktywności artystycznej.

Wspomagającym źródłem finansowania zadań w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego będą fundusze celowe. Środki Funduszu Promocji Kultury, pochodzące z dopłat do stawek w grach stanowiących monopol państwa, dają możliwość promowania i wspierania szerokiego wachlarza działań i przedsięwzięć w sferze kultury i edukacji artystycznej, w tym projektów inwestycyjnych oraz projektów finansowanych i współfinansowanych z funduszy europejskich. Dają one także efekt pobudzający dla rozwoju przedsiębiorczości w sferze przemysłów kultury, takich jak kinematografia, media, fonografia czy wydawnictwa.

Działania podejmowane w obszarze kultury i dziedzictwa narodowego przy udziale środków budżetowych oraz funduszy celowych służą osiągnięciu zrównoważonego rozwoju kultury i maksymalizacji jej wpływu na społeczno-ekonomiczny rozwój regionów. Podstawowe znaczenie ma wykorzystanie szansy, jaką dla polskiej kultury stwarzają fundusze strukturalne. Zaangażowanie środków ze źródeł krajowych i zagranicznych powinno przynieść wymierne efekty w postaci zmniejszenia dysproporcji w dostępie do kultury w regionach, zwiększenia liczby małych i średnich przedsiębiorstw oraz liczby zatrudnionych w przemysłach kultury, radykalnej poprawy podstawowej infrastruktury kultury i stanu zabytków, stworzenia markowych produktów dla turystyki kulturowej, wzrostu uczestnictwa w kulturze i wykształceniu więzi pomiędzy kulturą, edukacją i nauką w kształtowaniu kapitału społecznego. Służyć temu będzie również usprawnienie systemu zarządzania tym obszarem i partnerskie działania pomiędzy strukturami rządowymi i samorządowymi. Praca na rzecz unowocześnienia procesu zarządzania sferą kultury i usług kulturalnych to wspólne zadanie rządu i samorządu, wymagające szeroko zakrojonych działań na rzecz doskonalenia kadr zarządzających.